

Document de treball Tallers sectorials de diagnòstic. Resum situació actual.

EIX 1. Estimular la demanda i garantir la confiança dels consumidors

Gairebé la meitat dels catalans consumeix de forma habitual, almenys algun cop al mes, aliments ecològics certificats, deu punts més que al 2015. Des de 2008, els diferents estudis del Baròmetre de percepció i consum dels aliments ecològics a Catalunya mostren un increment en els consumidors diaris, setmanals i mensuals, especialment en els darrers 5 anys. De fet, el 24% de la població catalana ha començat a consumir aliments ecològics en els últims tres anys i una tercera part dels que consumeixen aliments ecològics diuen que n'incrementaran el consum, mentre que la resta diu que el mantindran.

A l'any 2020, més del 40% dels majors de 16 anys declaren comprar productes ecològics.

A l'hora d'escollir els aliments ecològics, els compradors es basen principalment en la informació de l'etiqueta.

La principal raó que impedeix l'increment del consum dels productes ecològics és el seu sobrepreu i, encara que cada cop menys, també la dificultat en trobar-los en els punts de venda habituals.

Les raons principals de compra d'aquests productes són "motius de salut", seguit molt per sota de les mencions al fet que són respectuosos amb el medi ambient i també per no contenir residus, també relacionats indirectament amb motius de salut.

Davant el plantejament de la disjuntiva entre "producte ecològic encara que no sigui català" i "producte no ecològic però català" hi ha una certa divisió d'opinions, per bé que els que el producte de proximitat s'imposa lleugerament a l'ecològic entre els propis consumidors de productes ecològics.

En relació al coneixement dels segells dels productes ecològics, una mica més de la meitat dels entrevistats diuen conèixer el logotip europeu dels productes ecològics (eurofulla), mentre que el segell de l'entitat de control catalana (CCPAE) és menys conegut.

La gran majoria dels entrevistats que coneixen els aliments ecològics té confiança amb la certificació, tot i que aquest grau de confiança ha anat disminuint lleugerament en els darrers anys.

Document de treball Tallers sectorials de diagnòstic. Resum situació actual.

EIX 2. Estimular la conversió i consolidar totes les baules de la cadena de valor de la producció ecològica

Si observem l'evolució del número d'operadors ecològics a Catalunya al llarg del temps, observem com des de l'any 2001 al 2020 s'han multiplicat per gairebé 7, el que suposa un increment anual mitjà de més del 10% anual, que s'ha mantingut de forma sostinguda durant tot el període.

Si ho considerem en relació a la SAU ecològica, en aquest mateix període les ha inscrites s'han multiplicat per més de 5, el que suposa un creixement anual superior al 9%, tot i que aquest percentatge de creixement ha estat superior si considerem la sèrie dels 10 darrers anys, amb un creixement anual mitjà del 13%.

Una altra dada important a considerar és la superfície de conreus ecològics, que es situa al voltant del 30% de la SAU ecològica, i que en els darrers anys ha tingut un creixement semblant al de la SAU, gairebé un 14% anual de mitjana.

Com podem veure, aquests creixement són molt importants, tenint en compte que s'han mantingut al llarg d'una sèrie de 20 anys de forma ininterrompuda.

Si observem aquesta evolució en relació als diferents tipus d'operador, veiem que el seu comportament en aquests anys, si bé tots els diferents tipus d'operadors han crescut de forma continuada i sostinguda, ha tingut diferent intensitat. Així doncs, els productors, que és el grup d'operadors més nombrós, han crescut una mitjana anual del 10%, mentre que els elaboradors ho han fet un 12% anual, els comercialitzadors un 19% i els importadors un 14%.

Al llarg de tots aquests anys, en general, els productors s'han pogut beneficiar dels ajuts agroambientals dels successius Programes de Desenvolupament Rural (PDR), però la resta d'operadors no han tingut cap ajut específic pel fet de treballar en el sector ecològic.

Un aspecte important és constatar el creixement, al llarg de tota la sèrie, dels diferents tipus d'operadors, el que implica que el sector ecològic català s'ha anat desenvolupant d'una forma equilibrada, no només les produccions, també el consum en el mercat intern, cosa que queda palesa per l'evolució dels altres tipus d'operadors. Malgrat tot, no existeixen dades sòlides en relació a la despesa per càpita en productes ecològics.

Per últim, si observem el volum de facturació dels operadors ecològics en productes ecològics, veiem que dels gairebé 133 milions a l'any 2011 s'ha passat als més de 800 milions d'euros el 2019, el que suposa unes taxes de creixement al voltant de 25% anual de mitjana en aquesta sèrie. És a dir, a més del creixement important del número d'operadors, el volum de negoci dels operadors també ha anat pujant de forma important els darrers anys.

Un aspecte menys estudiat és el del grau d'autoabastiment del mercat interior de consum de productes ecològics, ja que una part important d'aquest consum s'estima que es produeix a base de productes provinents d'altres zones, igual que els productes obtinguts pels operadors catalans també van, en part, destinats a mercats exteriors.

Document de treball Tallers sectorials de diagnòstic. Resum situació actual.

EIX 3. Incrementar la contribució de la producció ecològica al medi ambient i a la sostenibilitat del sistema alimentari

La producció ecològica és un sistema general de gestió agrícola i producció d'aliments que combina les millors pràctiques en matèria de medi ambient i clima, un elevat nivell de biodiversitat, la conservació dels recursos naturals i l'aplicació de normes exigents sobre benestar animal i sobre producció, proporcionant bens que contribueixen a la protecció del medi ambient, al benestar animal i al desenvolupament rural.

De fet, les persones productores ecològiques han estat i són les pioneres de l'agricultura sostenible del futur. Són elles els que obren la bretxa de la ecologització de l'agricultura i d'unes tècniques de producció innovadores respectuoses amb el medi ambient i propícies a l'economia circular i el benestar dels animals.

El logotip ecològic reflecteix els compromisos dels operadors amb aquestes rigoroses exigències de producció i assegura a les persones consumidores que el producte s'ha obtingut d'acord amb normes molt específiques i estrictes de sostenibilitat. Encara més important: l'agricultura ecològica acostava molt més la natura a les nostres terres de cultiu i confereix a la pagesia una major resiliència enfront de les variacions econòmiques i als canvis provocats per unes condicions naturals i climàtiques cada vegada més erràtiques. Al potenciar les rendes de les zones rurals, l'agricultura ecològica té un paper fonamental en la recuperació d'Europa, que haurà de ser ecològica i digital. En general, implica cadenes de subministrament més curtes i ofereix als petits agricultors un seguit d'oportunitat.

Hi ha un ampli consens sobre el paper clau de la producció i el consum ecològics. En les seves Estratègies «de la granja a la taula» i sobre Biodiversitat, la Comissió Europea ha definit l'objectiu que «a l'almenys el 25% de les terres agrícoles de la UE s'utilitzin en agricultura ecològica d'aquí a 2030 i d'aconseguir un augment significatiu de l'aqüicultura ecològica». En la seva Resolució de 15 de gener de 2020 sobre el Pacte Verd Europeu, el Parlament Europeu va destacar que l'agricultura té el potencial per ajudar a la Unió a reduir les seves emissions mitjançant pràctiques sostenibles, com l'agricultura ecològica. En les seves conclusions de 19 d'octubre de 2020 sobre l'Estratègia «de la granja a la taula», el Consell Europeu va posar èmfasi en el paper de l'agricultura ecològica dins d'un sistema alimentari sostenible. En paral·lel, els ciutadans de tota la UE donen suport a l'agricultura i la producció d'aliments sostenibles. Com bé confirma l'informe especial 504 de l'Eurobaròmetre, el logotip ecològic de la UE és ara molt més conegut pel públic.

Malgrat tot, entre el que preveuen els objectius i els principis de la producció ecològica i el que són totes les normes detallades de producció, existeix un marge de millora per a totes les persones productores en ecològic, igual que si considerem tots aquells aspectes que no estan inclosos en la normativa i que resulten molt importants a l'hora de veure l'impacte global del sistema alimentari des del punt de vista de la sostenibilitat, com ara tot el relacionat amb la implantació de pràctiques agroecològiques, la utilització d'envasos o l'impacte del transport dels productes del sector agroalimentari, per exemple sense deixar de banda els impactes socials directes en les persones productores i en el territori on viuen. Així doncs, hi ha marge per millorar la contribució de la producció ecològica al medi ambient i a la sostenibilitat del sistema alimentari i és un camí que cal recórrer i potser es podria impulsar amb mesures específiques.